

TANKER OM KRIG OG BEFRIEISEN.

2. Sitsituasjonen.

Det er et faktum, som ikke er til å komme forbi, at sitsituasjonen i dagrunnen, om det i et par år fremdeles vil være knapt med mat og at vi nå hittil befrikkede land er meget vanskelig. Befrielsen førte ikke noen vesentlig bedring med seg. På grunn av lokale omstendigheter, har tilhøve vært litt ulike i de forskjellige land, men vi må se den ting klart i øynene, at tiden etter befrielsen kan komme til å arte seg slik i Norge også.

Faktiske forhold har gjort den bitte situasjon nesten uundgåelig.

Tyskerne vil sørge for at våre lagre er tomme når befrielsens time slår. Det er lodd i deres planmessige politikk. Krigen, som har vært lengre enn berognat, har grepet dypt inn i alle lagre verden over. Verdensproduksjonen er innstillet på krig og ikke på fred. Det vil være lettere å skaffe maskingeværer og bresant-granater enn mel, smør og klær. Det er blant de allierte helt utvilsomt den ærligste vilje til å hjelpe, men enhver forfatter ~~visker~~ tyskere, som ikke bare omfatter det å skaffe vorene, men også det å skaffe transportmidler.

En hel rekke bestemmende faktorer er på nærværende tidspunkt umulig å fastlegge. Det vil være av den største betydning om befrielsen finner sted under komphandlinger eller ikke, om den kommer før eller samtidig med Europakrigens opphør, om tyskerne får adgang til ytterligere ødeleggelse, hvilken tid på året befrielsen inntreffer o.l. Ikke minst spiller det en avgjørende rolle i hvilken tilstand vårt eget kommunikasjonssystem befinner seg i og i hvilken grad fiskerbefolkningen vil være i besiddelse av fiskefortøyer og fangstredskaper. Det er derfor umulig å si noe bestemt om sitsituasjonen i befrielsesøyeblikket eller umiddelbart etterpå. Et par faktorer synes allikevel å være så faste, at vi under alle tilhøve kan bygge på dem: a) En viss begrenset leveranse mengde vil vi kunne få fra Sveriges, særlig hvis krigen da avsluttet slik at Sverige uten alt for stor risiko kan angripe sine egne lagre. Regjeringen har fra London sikret seg beholdninger som, hvis ternasje kan skeffes, temmelig hurtig kan være i landet.

Un er enhver omstendighet vil situasjonen også ernæringsmessig sett by store vansker, den ting må vi nødig se i øynene. Den hjelp som kommer utenfra vil bare være en begrenset øyeblikkelig hjelp. En virkelig bedring vil fallt parallellt med vår egen produksjons og verdensproduksjonens økede kapasitet. Vi må regne med en lengre tids rasjonering og det vil sikkert ta lang tid før en saftig biff blir vanlig rett på et norsk middagsbord.

Denne situasjon stiller bestemte krav til oss. En varig bedring kan bare komme fra øket produksjon. Landbruket må ha god og dyktig arbeidshjelp fra første stund av. Det vil dessuten være helt nødvendig at all svartebørshandel slås fullstendig ned. Det som etter befrielsen erhverves utenom rasjoneringen - det være seg billig eller dyrt i innkjøp - tas ikke lengre fra de privilegerte tyskere eller N.S. folk, men fra hjemmefronten selv. Derfor må fra befrielsesøyeblikket svartebørshandel sees på som en skam. Det legges den aller største vekt på at maten blir rettferdig fordelt.

Vi må ikke instille oss på at befrielsen i første rekke vil føre materielle goder med seg. Det vi får er først og fremst friheten. Fængsle og konsentrasjonsleirene vil tinnas. Lov og rett vil etter herske i landet, slik at uskyldige mennesker ikke skal bli fængslet, pint eller skutt. Vi blir kvitt dette forsmædelige forræderstyre, vi tar igjen fritt tenke, snakke og skrive. Brevene skal ikke åpnes, telefonsamtalene ikke avlyttes. Avisene vil innholde annet enn de offisielle tyske meninger og taler av nazipampene. De tyske soldater og de vemmelige grå mus vil forsvinne og

forræderne bli ekspedert dit de hører hjemme og vi kan puste ut i den stolte bevissthet at Norge er fritt, at det er reddet. Hva gjør det i bruk de loslitte dressene ennå en tid framover. Når den værste knipen er over, vil vi fra hver måned merke at forholdene blir rømmeligere og bedre.

CHRISTMAS MØLLER OM DET NYE DANMARK.

Lederen av det danske høyreparti Christmas Møller, som rømte fra Danmark og som nå er medlem av "Danish Council" i London, er på besøk i Sverige og har uttalt seg til pressen. Jeg tror ikke på noen isolering av de små stater etter krigen, se han. Jeg håper på en god kontakt mellom det nye Finland og de andre skandinaviske land. En intim kontakt også med Russland og Storbritannia er av felles interesse for alle Nordens stater. For de menn som ute i verden arbeidet for det frite Danmark er hovedmålet nådd: Landet ble ifjor anerkjent som kjempende medlem av de forenede nasjoner. Men Danmarks skjebne har hjemmefronten avgjort, ikke minst gjennom den kamp som er ført i de siste 1 1/2 år. Med hensyn til den politiske utvikling sier han: Kongen kommer etter befrielsen til å sammenkalleledende politikere, frihetsrådet og den underjordiske ledelses menn og gir en av dem i oppdrag å danne en regjering. Vi har den lykke at et helt lovlig valgt parlament, valgt i 1943 straks kan begynnearbeidet. Vi håper også stor tillit til den økonomiske gjenoppbygging, hvi da ikke tyskerne kommer til å ødelegge betydelig mer enn de hittil har gjort. Visstnok må det maskinelle utstyr fornyes, det er foreldet og utslitt, men kvegstammen er i behold, fordi tyskerne har foretrukket smør for kjøtt. Danmark gjør ikke regning på erstatning i penger. Riktignok har tyskerne ført bort så meget, at det svarer til Danmarks kull- og koksimport gjennom 50 år, men hva skulle etter et par år den engelske kullgrubearbeider si om slike kull-leveranser fra Tyskland til Danmark? Og hva skal den danske bonden gjøre, når han ikke kan selge bacon til grubearbeideren? Det er bedre for et land å være fattig å ha arbeid, enn å være rikt å ha arbeidsløshet. Christmas Møller er også mot godtgjøring i form av arbeidskraft. Vi ønsker er ikke de rette til å presse en slik ting. Han uttaler seg også mot å ha tysk minoritet innenfor grensene. Vi hadde 30.000 tyskere, de ble godt behandlet og hadde alle parlamentariske rettigheter, men allikevel fulgte de den samme linje som nazistene.

DET NYE LONDON.

Fra sommeren 1940 har London vært det fremste målet for tyskernes bombefly, og det står ikke til å nekte at bombingene har ført til resultater. Men den har ikke måttet å kve briternes pågangsmot. Mens ilden raste og husene styrtet sammen og folk holdt humøret opp i tilfluktsrommene, arbeidet ekspertene intenst på planene til det nye London som skulle reise seg etter ødeleggelsene. Nå har professor Patrick Abercrombie ved London Universitetet gitt ut en rapport om arbeidet. Hovedmålene blir summert opp i enkelte punkter:

En skal undgå slummer og overbefolkede distrikter. 1.033.000 mennesker av Londons samlede folketall på 10 1/4 millioner skal flyttes til forsteder som ligger i en radius av 5 norske mil fra City.

En rikkfri by med ren, landlig luft. Ingen nye industrier vil få lov til å vokse opp innenfor området. Jernbanene skal elektrifiseres. Fullstendig omlegging av kommunikasjonene på voger, skinne og i luften.

Det må bli like lett å ferdes i London som i en gjennomsnittlig storby.

Inntet spill av reisetid til og fra luffthavnene.

En ring av luffthavner må anlegges rundt London. En av dem må være transpasean og "hømsforisk i størrelse". Den skal ligge i Heathrow, 2 norske mil fra Victoria Station. Hurtige baner vil forbinde luffthavnene med sentrum.

Når vi unntar helikoptere og liknende flygemeskinner, må luffttransporten holdes utenfor Londons byområde.

Mellom Londons ytre og indre forsteder må det bevaras et "grønt bälte" der befolkningen kan rekreasere seg.

Slik taler planen i korte og nøkterne ord. En kan spørre hvor meget dette vil koste og hvor lang tid det vil ta. Rapporten tør ikke svare for øakostningene. Men den hevder at spørsmålet ikke er om byen har råd til disse vedige forøndringene. Spørsmålet er om den har råd til å unnväre dem. Tidsrommet som vil gå med, er satt til 10 år.

Avlsene er begejstret over planen. Times kaller den "usedvanlig praktisk og human" og mener at folket allri vil tilgi myndighetene om de ikke setter den i verk i denne befallige tid. Manchester Guardian roger professor Abercrombies arbeid som et av de største som noensinne er utført til beste for helsen, lykken og den virkelige rikdommen til et land.

PRESSEKLIPP.

Statsråd Frithagen har i et intervju i Norsk Tidend meddelt at det første direkte fortrøy med alle slags fornødenheter til den befridde del av Norge er ankommet til Finnmark og fasten fordelt. Den beste av sukker, mel, kjøtt osv., et større parti kaffe, husgeråd, tobakk, sepe, fiskeredskaper og betydelige mengder kraftfor m.m. De tyskerne hadde tatt med seg eller ødelagt alle transportmidler for den lokale fordeling, måtte lastebiler, bensin, smørelje og solanelje stilles til rådighet. Av klär og sko er atskillig sendt og den værste nöden er avhjulpet. Störstedelen er kommet fra frivillige organisasjoner i Storbritannia, USA og Kanada. Disse varer utdeles gratis. Et større antall teltparaker av britisk armemodell er stillet til rådighet sammen med reparasjonsmateriale og verktøy for å sette i stand de huser som står tilbake. Byggemateriale er tidligere kjøpt i Sverige, men p.g.a. transportvansker har man begynt å overveie muligheten av å skaffe materialer fra Finland, Russland og USA. Statsråden øket i nær framtid å besøke Finnmark for å dröfte gjenoppbygningsplanene med de lokale myndigheter. -

Dumbarton Oaks-planene er gjanstand for en stor informasjonskampanje i USA. Et av slagnumrene blir en film hvor utenriksminister Stettinius har en av hovedrollene. Dessuten holdes opplysnings- og diskusjonsmöter over hele landet. -

I sitt testamente hadde Nordahl Grleg avsatt et belöp på kr. 2.600.-, som skulle komme den norske ungdommen i Sverige tilgode. Det er nå blitt bestemt at belöpet skal brukes til innkjöp av norsk lyrikk som skal fordeles i politleirene. Slik mener man best å hedre Nordahl Grlegs minne. -

Det t legrefores fra Öst-Finnmark at den første frie fagforeningen har begynt sin virksomhet i Kirkenes. Den bärar navnet "Nordens klippe". -

Bare 14 % av Ukrainas lett-industri unngikk ødelaggelse, og gjenoppbyggingen av lett- og tung-industrien har vil bli et av Sovjets største oppgaver etter krigen. Anledet blir så meget vanskeligere som hundretusenvis av arbeidere - hvorav en stor prosent var jöder - er blitt utryddet av tyskernes ølange av de store kullgruvene er også framdeles under vann som en følge av tyskernes sprengninger og tre års vannskjüdsel. -

NORGES NYTT.

logens Thorsens Stiftelse i Bygdø Allé ble for en tid siden rekvirert av tyskerne, og de gamle kvinner som bodde der fikk ordre om å flytte. Nå har imidlertid tyskerne funnet ut at det er sikrere å la noen av de gamle kvinnene bli boende. De er derfor trengt sammen i øverste etasje for å beskytte mot bombing på samme måte som de tredve gisler som sitter på Viktoria Terrasse. -

Tyskerne har i den siste tid begynt å sende de rekvirertnorske biler til Tyskland. Det er tydelig at alt det rullende materielle som kan skaffes trengs der nede.

NYHETENE TIRSDAG.

Östfronten. I Nedre Schlesia inntok marskalk Konjev söndag det viktige jernbaneknutepunkt Began og byen Raumburg. Russiske styrker fortsätter tilintetgjörelsen av tyske avdelinger som er låst fast bak fronten. Kampene om Breslau blir stadig voldsommere. 8 km fra Breslaus sentrum er 8 steder inntatt. Tyskerne forsöker å sende forsyninger gjennom luften, men dette hindres av det russiske flyvåpen. I nærheten av Breslau er det lykkes russerne å drive en panserkile inn i den sydöstre utkant av byen Brockau. I Öst-Preussen raser et voldsomt slag omkring Königsberg. Tyske styrker snar forsökte å

gjenne gjennom til sjöen ble stanset. Slaget gjölder i øyeblikket garnisonens lavnetsmiddeldepot. Russerne holder alt det terreng de har erobret, og tilbakewisar alle tyske påstander om det motsatte. Russerne er brutt inn i Grudzadz (Geraudonz) ved Reichsels nedre löp, rett S for Danzig. S og SÖ for Stargard (Ö for Stettin) er tyske motangrep slått tilbake. Rokossovskis styrker har nådd et punkt 70 km S for Danzig. - General Tsjornjakovskij er avgått ved döden som følge av sår han har fått på slagmarken. Han ble 36 år gammel. Begrunnison foregår tirsdag i Vilna i Litauen. Moskva ärer ham ved stor salutt. - Tyskerne har brakt nye styrker fram SÖ for Berlin. Korrespondenter i Moskva hevder at russerne har holdt alt det terreng de har vunnet i dette avsnitt. Bare i Slovakia har tyskerne hatt endel framgang. - Fra Moskva mäldes at den röde här har befridd et stort antall amerikanske krigsfanger i Polen og Öst-Tyskland. Det er vedtatt anordninger for å före dem hjem til USA. Også engelske krigsfanger er blitt befridd. Krigsfangene uttaler seg meget rosende om den behandling de har fått av den röde arme.

Västfronten. Skotske styrker fra 1. kanadiske arme har tatt Goch, et viktig stöttpunkt i Siegfried-linjen. Bare tyske snikskyttare er igjen i byen. Veien mellom Goch og Calcar ble avskåret lördag, men de allierte har vunnet terreng til tross for kraftig motstand. Tyskerne har sendt fallskjermetropper til unnsetning. 5 motangrep er slått tilbake. 3. amerikanske arme har framgang mellom Prüm og Echternach. Tre landsbyer er inntatt. Ved Echternach er flere motangrep slått tilbake, og amerikanerne er rykket fram i nordlig retning. I et avsnitt er styrkene kommet gjennom hovedverkene i Siegfried-linjen. I S fortsetter 7. arme presset ved Saargemünd og tok mandag flere landsbyer på tysk område.

Italia. Det er framdeles bare offensiv patruljevirkosmhet. Hjemmestyrkernes slagkraft er blitt öket ved at alle friskarer er innkomponent i en eneste arme under felles befäl.

Östen. Amerikanerne er gått i land på Iwojima i Vulkanöyene, 1.000 km fra Tokio, og har trengt tvärs over den söndre del av öya. En flyplass er erobret og en japansk befestet stilling er isolert. Den amerikanske stillehavsflåte har flytende depot i Stillehavet for å skaffe krigsskipene nödvendige

somforsyninger. - På Filippinene er amerikanerne i ferd med å rense opp de siste japanske grupper på Corregidor. Lördag ble det mäldt at Batanhalvöya var inntatt. - Mandag ble mål på Honshü angrepet etter at 1.500 fly fredag og over 1.500 fly lördag hadde angrepet flåtestasjonen Yokosuka i nærheten av Yokohama ble også angrepet. Flygende kjempefestninger var over Toki igjen mandag. Dette var det kraftigste angrep hittil. Flyverne mäldte at det neste voldsomme brønnet etter tidligere angrep. De fikk inn flere fulltreffere, bl.a. på en stor flyfabrikk. - I Burma har briterne foretatt en ny overgang over elva Irrawadi, S for Mandalai. Allierte styrker rykker nå fram mot byen fra N, V og SV.

Flyangrep. Mosquitos var natt til mandag over Berlin og Mannheim. Mandag angrep amerikanske bombefly Siegen, Osnabrück, Rheine og Münster, og samme aften angrep mosquitos Erfurt, SV for Leipzig. Natt til tirsdag angrep tunge britiske bombefly anlegg for syntetisk olje i Bohlen nær Leipzig, og mål i områdene ved Hannover, Braunschweig. Tirsdag angrep 900 tunge amerikanske bombefly jernbanemål i Nürnberg. Fly fra Italia fortsätter sine angrep på jernbanemål i Österrike og bruer i Brennerpasset.

Norge. Helt siden tyskerne trakk seg tilbake fra Finland har det foregått utskipping av tropper fra Norge. Det skal hittil være lykkes tyskerne å trekke ut 100.000 menn, og den styrke som står igjen er omkring 12 divisjoner. Londoni Churchill ga i går regjeringen meddelelse om Krim-konferansen og sine besök i Cairo og Hellas. Han ville om kort tid avgi en erkläring i Underhuset.